

TÌM HIỂU TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ ĐẠO ĐỨC TRONG HỌC TẬP VÀ Ý NGHĨA HIỆN THỜI CỦA TƯ TƯỞNG ĐÓ

Thượng úy, CN. Phan Ngọc Vượng *

Tóm tắt nội dung: *Chủ tịch Hồ Chí Minh - Người là lãnh tụ thiên tài, người thầy vĩ đại của sự nghiệp cách mạng Việt Nam nhằm giải phóng dân tộc và đổi mới đất nước. Người đã để lại cho chúng ta hôm nay và các thế hệ mai sau một di sản tinh thần to lớn gồm những giá trị nhân văn cao cả, và đặc biệt trong đó là tư tưởng của Người về đạo đức trong học tập. Ngày nay, học tập trở thành một nhu cầu, một nhiệm vụ đối với tất cả mọi người, ở mọi địa vị và mọi công việc khác nhau. Do vậy, việc tìm hiểu, học tập về tư tưởng và tấm gương đạo đức trong học tập của Người trong giai đoạn hiện nay là rất quan trọng và có ý nghĩa sâu sắc.*

*****

Tư tưởng đạo đức Hồ Chí Minh là một hệ thống các quan điểm cơ bản và toàn diện về đạo đức của nhân dân ta trong thời đại ngày nay. Trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam, Người luôn nhấn mạnh vai trò đặc biệt của đạo đức, Người nói: “Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi đến mấy cũng không lãnh đạo được nhân dân”¹. Theo Người, người cách mạng phải có đạo đức, đạo đức là cái gốc; người cách mạng phải trung với nước, hiếu với dân; nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng. Và đặc biệt, người cách mạng phải có tri thức, phải có học thức và việc học tập cũng cần phải có nguyên tắc, có đạo đức.

Hiện nay chúng ta đang tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh theo Chỉ thị số 03 - CT/TW của Bộ Chính trị ngày 14/5/2011, thì thiết nghĩ việc cần thiết - đầu tiên là phải tìm hiểu tư tưởng và học tập tấm gương đạo đức của Người trong học tập, từ đó có những sự “phân tu” và vận dụng vào việc nghiên cứu học tập của mỗi người trong từng lĩnh vực cụ thể, góp phần xây dựng và hoàn thiện con người mới Xã hội chủ nghĩa trong giai đoạn hiện nay; đó là con người toàn diện về “đức” và “tài”, “hồng” và “chuyên” như lời dạy và tâm nguyện của Người.

Theo Người, học tập là một nghĩa vụ gắn liền với nghĩa vụ chiến đấu và lao động. Học tập chính là cuộc chiến đấu và lao động nghiêm túc hướng vào bản thân mình để “khai minh”, “khai trí” xóa “vô minh” trong mỗi con người. Học tập là chiến thắng sự dốt nát, chiến thắng

những tư tưởng lạc hậu, sai lầm nhằm nâng cao trình độ hiểu biết, mở rộng tư tưởng, có sự “nhìn xa trông rộng” bồi dưỡng trí tuệ, phẩm chất đạo đức và phát triển toàn diện cá nhân. Khi bàn về vấn đề học tập Người luôn đặt ra yêu cầu đó là: Học cho ai, học cái gì và học như thế nào?

Tư tưởng của Người về đạo đức trong học tập trước hết là trả lời cho câu hỏi: “Học cho ai?” Dân tộc ta được biết đến trong lịch sử là một dân tộc anh hùng, con người Việt Nam rất cần cù, chịu thương, chịu khó, hiếu học và kể cả sự “khổ học”. Dưới ánh sáng của chủ nghĩa Mác – Lênin, để giáo dục cán bộ - nhân dân ta, Người nói: “Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì nhất định phải có học thức. Cần phải học văn hóa, chính trị, kỹ thuật. Cần phải học lý luận Mác – Lênin kết hợp với đấu tranh và công tác hàng ngày. Cần phải học kinh nghiệm tốt của các Đoàn thanh niên bạn. Học đi đôi với hành. Lê nin nói: “Không học thì không thể trở thành người Cộng sản”². Hồ Chí Minh từng cho rằng; Đi học không phải là để giành lấy sự giàu sang, địa vị cho cá nhân như trong chế độ cũ, Người khẳng định: “Dưới chế độ thực dân phong kiến, mục đích đi học là cốt được mảnh bằng làm Ông Thông, Ông Phán, lĩnh lương nhiều, ăn no, mặc đẹp. Thế thôi, số phận dân tộc thế nào, tình hình thế giới biến đổi thế nào không hay không biết gì hết”³.

Ngày nay, chính quyền đã về tay nhân dân, thực dân phong kiến đã bị xóa bỏ, do vậy

* Giảng viên, Bộ môn LLCT-KHXH&NV, Trường Cao đẳng Cảnh sát nhân dân II.

mục đích học tập phải khác hẳn về bản chất; “*Học là để phụng sự ai?*”. Và Người đã khẳng định: “*Học là để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ của nước nhà*”⁴.

Trong quá trình lãnh đạo cách mạng, người đã từng dạy cán bộ, nhân dân rằng; Muốn làm chủ được đất nước thì phải có đầy đủ kiến thức, có trình độ và có tài năng, phải theo kịp những đòi hỏi của cách mạng. Muốn đạt được điều đó, phải không ngừng học tập, tu dưỡng rèn luyện suốt đời. Không ai có thể tự xem mình là đầy đủ và dư luận xã hội sẽ phê phán gay gắt những ai có thái độ vô đạo đức, và coi thường nghĩa vụ học tập, luôi học, tự thỏa mãn với vốn hiểu biết của mình; đó là người tự cao, tự đại và chắc chắn đó không phải là người cách mạng chân chính. Ngược lại dư luận xã hội sẽ đánh giá cao, sẽ cổ vũ tinh thần đạo đức, công phu và nghị lực vượt khó, chịu khổ để tiến công vào văn hóa, khoa học kỹ thuật của những cán bộ, của những người dân nhằm chiếm lĩnh tri thức khoa học, đặc biệt là tinh thông nghề nghiệp để phụng sự tổ quốc, phục vụ nhân dân.

Người không chỉ quan niệm “*học là để phụng sự tổ quốc, phụng sự nhân dân*” mà trong tư tưởng và đạo đức của Người luôn luôn phải xác định: “*Học cái gì?*”. Là người cách mạng, vì trách nhiệm của mình phải học tập suốt đời, phải hàng ngày học tập để tích lũy tri thức và kinh nghiệm, không ngừng nâng cao đạo đức cách mạng. Học tập phải thường xuyên, phải bền bỉ, kiên trì và học tập trên mọi lĩnh vực. Tuy nhiên do yêu cầu cách mạng, yêu cầu thời đại nên người nhấn mạnh phải học tập chủ nghĩa Mác – Lênin, học văn hóa và khoa học kỹ thuật...

Học tập là nghĩa vụ, là công việc thường xuyên của người cách mạng và việc học tập chủ nghĩa Mác - Lênin là công việc hết sức quan trọng là nhiệm vụ nặng nề nhưng cũng đầy vẻ vang và có ý nghĩa sâu sắc đối với sự nghiệp cách mạng. Chủ nghĩa Mác - Lênin sẽ trang bị cho chúng ta thế giới quan khoa học, cung cấp cho chúng ta cách nhìn nhận, đánh giá sự vật, sự việc, quá trình một cách khách quan, công bằng. Chủ nghĩa Mác - Lênin giúp chúng ta nắm được các quy luật phổ biến của tự nhiên, xã hội và tư duy, những nguyên tắc phổ biến trong sách

lược, chiến lược của cách mạng Vô sản. Chủ nghĩa Mác - Lênin là cơ sở khoa học để chúng ta chuẩn bị tiến hành đấu tranh cách mạng và hình thành nhân sinh quan tiến bộ. Vì thế Người đã từng dạy: “*Có học tập lý luận Mác - Lênin mới củng cố được đạo đức cách mạng... Học tập chủ nghĩa Mác - Lênin là học tập cái tinh thần xử trí mọi việc, đối với mọi người và đối với bản thân mình; là học tập những chân lý phổ biến của chủ nghĩa Mác - Lênin để áp dụng một cách sáng tạo vào hoàn cảnh thực tế nước ta*”⁵.

Ngoài việc học tập Chủ nghĩa Mác - Lênin thì còn phải học văn hóa, khoa học, kỹ thuật. Bởi vì văn hóa cùng với khoa học, kỹ thuật sẽ đem lại cho chúng ta những tri thức cơ bản, nền tảng tiên tiến và hiện đại để “*khai trí*”, “*khai tâm*” và rèn luyện năng lực tư duy, làm phong phú đa dạng đời sống tinh thần của mỗi người. Học văn hóa, học khoa học kỹ thuật chính là trang bị cho chúng ta chìa khóa để phát triển kinh tế, để làm cho dân giàu, nước mạnh. Người ý thức hết sức sâu sắc vai trò của việc học tập văn hóa và khoa học kỹ thuật, Người khẳng định: “*Muốn điều khiển và khai thác được các máy móc hiện đại, cán bộ và công nhân ta cần phải ra sức học tập văn hóa và kỹ thuật. Trai, gái, già, trẻ, cán bộ công nhân đều phải học cả*”⁶. Và Người cũng từng nhấn mạnh: “*Máy móc ngày càng tinh xảo, nếu không có trình độ văn hóa và kỹ thuật thì không thể điều khiển được*”⁷.

Ngoài việc quan tâm và việc đề cao Chủ nghĩa Mác - Lênin, học tập văn hóa và khoa học kỹ thuật thì Người còn nhấn mạnh việc học ở đâu và “*Học như thế nào?*”. Hồ Chí Minh cho rằng, học tập không phải nhất thiết ngồi trên ghế nhà trường mà là học ở mọi lúc mọi nơi, học ở mọi người. Việc học tập phải thiết thực, phải gắn liền với thực tiễn, gắn liền với nhu cầu cách mạng và lao động; học tập mà không gắn liền với lao động và chiến đấu thì đây là việc làm vô ích. Học tập có rất nhiều cách, nhiều phương pháp nhưng quan trọng là phải bền bỉ, sáng tạo và nhiệt tình trong học tập, Người khẳng định: “*Không chỉ ở tại nhà trường, có lên lớp mới học tập tu dưỡng, rèn luyện và tự cải tạo được. Trong mọi hoạt động cách mạng, chúng ta đều có thể và đều phải học tập, tự cải tạo*”⁸.

Học tập là một quá trình gian khổ, vì thế

việc học tập đòi hỏi phải có những đức tính quan trọng trong con người mới. Phải thường xuyên rèn luyện những đức tính, tình cảm tốt đẹp phải có tinh thần say mê học tập, phải có nghị lực vượt qua những vướng mắc, những khó khăn, phải nghiêm khắc với bản thân trong việc học chứ không chỉ dừng lại ở việc nhận thức được tầm quan trọng của việc học, chỉ thế thôi thì chưa đủ, chưa phải là người cách mạng chân chính. Hồ Chí Minh – Người là tấm gương sáng chói cho việc tự học, tự nghiên cứu, tự khám phá và tiêu biểu cho tinh thần hiếu học, say mê học tập trong thời đại ngày nay. Với việc tự học đã đem đến cho Người những hiểu biết vô cùng sâu rộng về văn hóa, về tư tưởng kim, cổ, Đông, Tây và đặc biệt là hàng chục ngoại ngữ khác nhau. Với việc tự học đã tạo nên tuổi của một con người, Người là Hồ Chí Minh, Người là chuẩn mực về đạo đức, về đối nhân xử thế, về phong cách của người lãnh đạo tận trung với nước, tận hiếu với dân.

Sự học của Người là học để hiểu biết, học để làm cách mạng, học để phụng sự tổ quốc, học để phụng sự nhân dân và Người dạy chúng ta: Học là để làm cho dân giàu, nước mạnh, học để làm tròn nghĩa vụ của người làm chủ đất nước.

Nhân loại đang bước vào những năm đầu tiên của thế kỷ XXI, một thời kỳ mới bắt đầu: Sự phát triển của công nghệ thông tin và khoa học kỹ thuật mạnh như vũ bão, kinh tế tri thức đang dần hiện hữu trong đời sống, trong nền kinh tế của mỗi quốc gia. Và nhân loại đang ý thức được rằng “*tri thức là sức mạnh*” to lớn nếu không nói là quan trọng nhất để chúng ta vững bước tiến vào chinh phục các lĩnh vực khoa học nhưng vẫn giữ được sức mạnh nội tại của văn hóa truyền thống. Cùng với sự phát triển kinh tế và sự đi lên của đời sống vật chất thì các giá trị truyền thống đạo đức tốt đẹp đang dần bị bào mòn và quan hệ xã hội đang dần bị thương mại hóa; đồng tiền bản chất nó là phương tiện nhưng dần trở thành mục đích cuối cùng như trong quan niệm và hành động của nhiều người... Do vậy, để có sự phát triển “*bền vững*” thì chúng ta phải thúc đẩy phát triển kinh tế trong quan hệ biện chứng với văn hóa - nền tảng tinh thần của xã hội. Muốn làm được điều này, không còn cách nào khác là chúng ta phải học và điều cốt yếu là chúng ta phải có đạo đức trong học tập,

để rồi có đạo đức trong hoạt động nghề nghiệp. Chính vì thế, những lời dạy, những tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về đạo đức trong học tập đối với chúng ta ngày nay có ý nghĩa hết sức to lớn. Thẩm nhuần tư tưởng và học tập đạo đức của Người trong học tập, chúng ta cần phải định hướng và thực hiện các nội dung vừa có ý nghĩa lý luận mang tính chất định hướng, vừa có giá trị thực tiễn sâu sắc, mang tính chất thời đại, đó là:

Thứ nhất, theo tư tưởng của Người, mỗi chúng ta phải xác định học tập là một nghĩa vụ và là quyền lợi. Học tập chính là quá trình chiến đấu, lao động hướng vào bản thân nhằm chiếm lĩnh “*tri thức phổ biến của nhân loại*”, học để chiến thắng sự dốt nát, đói nghèo và học để bảo vệ Tổ quốc bởi như Người từng quan niệm: “*giặc đói, giặc dốt là bạn đồng hành của giặc ngoại xâm*”. Trong điều kiện ngày nay, khoa học kỹ thuật, công nghệ thông tin phát triển rất mạnh và nó đang trở thành “*lực lượng sản xuất trực tiếp*” thì việc học là một nghĩa vụ và đòi hỏi bức thiết hơn bao giờ hết.

Thứ hai, người học phải xác định học không phải là để làm “*quan cách mạng*” mà học trước hết là học để phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, học là để làm cho dân giàu, nước mạnh. Học là để giúp mình có thêm hiểu biết, để có tri thức để xóa đói nghèo, để cho xã hội phồn vinh - gia đình hạnh phúc chứ không phải học để khoe khoang tự cao, tự đại và để coi thường người không có điều kiện học, hay “*học ít*” hơn mình. Học để biết kết hợp hài hòa giữa lợi ích cá nhân và lợi ích tập thể, học tập là để phục vụ tập thể, vì tập thể nhưng cũng phải quan tâm đến lợi ích cá nhân và lợi ích gia đình.

Thứ ba, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định vai trò, giá trị cách mạng to lớn của Chủ nghĩa Mác – Lênin. Và, Đảng ta cũng khẳng định: “*...trong bất kỳ điều kiện và tình huống nào, phải kiên trì thực hiện đường lối và mục tiêu đổi mới, kiên định và vận dụng sáng tạo, phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh*”⁹. Do vậy, ngày nay chúng ta phải học tập chủ nghĩa Mác – Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh. Đây là kim chỉ nam cho mọi hành động, trang bị cho chúng ta thế giới quan khoa học và phương pháp luận biện chứng giúp cho chúng ta hình thành nhân sinh quan tiến bộ, sâu sắc. Ngoài ra, chúng ta còn phải học văn hóa khoa học kỹ thuật, phải học để nâng cao

trình độ chuyên môn và tinh thông nghề nghiệp. Ngày nay, dù là ở vị trí đòi hỏi trình độ tay nghề cao hay thấp thì đều phải có kỹ năng, phải tinh thông nghề nghiệp và đặc biệt là phải có thái độ yêu lao động, tôn trọng lao động, yêu quý sức lao động của bản thân và của người khác. Cá nhân nào, ở vị trí nào cũng cần phải học và việc học tập đối với tuổi trẻ là vô cùng quan trọng. Người đã nhấn mạnh mục đích và nội dung của việc học và cho đến ngày nay, những lời dạy của Người vẫn còn ý nghĩa thời đại sâu sắc, Người nói: *“Bây giờ học để: - Yêu Tổ quốc: cái gì trái với quyền lợi của Tổ quốc chúng ta kiên quyết chống lại. - Yêu nhân dân: việc gì hay người nào xâm phạm đến lợi ích chung của nhân dân, chúng ta kiên quyết chống lại. - Yêu khoa học: cái gì trái với khoa học, chúng ta kiên quyết chống lại. - Yêu đạo đức: chúng ta phải thực hiện đức tính trong sạch, chất phác, hăng hái, cần kiệm; xóa bỏ hết những vết tích nô lệ trong tư tưởng và hành động”*¹⁰.

Thứ tư, xã hội ngày nay là “*xã hội học tập*”, thấu cảm tư tưởng của Người, mỗi thành viên trong xã hội phải luôn ý thức được rằng học phải đi đôi với hành, lý luận phải đi đôi với thực tiễn, học ở mọi lúc, mọi nơi, học ở mọi người. Học tập là để lao động, để làm việc, để đem lại năng suất lao động cao hơn và mang lại lợi ích cho gia đình, cho xã hội. Chúng ta học lý luận, lý thuyết thuần túy thì đó chỉ là màu xám, chỉ khi nào ứng dụng, vận dụng những điều đã học vào trong cuộc sống thì lý luận đó mới thật sự sống động và có giá trị thực tiễn cao. Chính môi trường làm việc, điều kiện sống lại cho chúng ta những bài học thực tiễn sâu sắc và có tầm khái quát cao và cũng từ đó, nó sẽ bổ sung cho lý luận, để lý luận ngày càng hoàn thiện và sâu sắc.

Người cách mạng, người lao động chân chính ngày nay không việc gì phải giấu yếu kém của mình. Vì thế, ngoài việc phải khiêm tốn thì còn phải thành khẩn trong học tập, học ở mọi lúc, mọi nơi, học ở nhân dân, học ở cấp dưới, học ở bất cứ ai; cần tránh tâm lý sĩ diện, tự ái, bởi chỉ có cầu tiến trong học tập, khiêm tốn trong học tập thì mới giúp chúng ta thành công để góp phần nhỏ bé của mình trong công cuộc kiến thiết đất nước và chinh phục đỉnh cao khoa học nhân loại...

Kết luận: Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo

đức trong học tập đó chính là những lời dạy, lời nhắn gửi của Người đối với cán bộ, chiến sĩ và các tầng lớp nhân dân trong quá trình lãnh đạo cách mạng. Những lời dạy của người hết sức mộc mạc, ngắn gọn nhưng vô cùng sâu sắc. Tư tưởng và tấm gương của Người về đạo đức trong học tập là bài học lớn, là động lực cho chúng ta tiếp tục trên hành trình đi tìm tri thức mới. Thời đại kinh tế tri thức đang bắt đầu, để Việt Nam chúng ta sánh vai với các cường quốc năm châu như Bác Hồ đã từng mong ước thì mỗi chúng ta cần phải có thái độ nghiêm túc, tích cực trong học tập, phải xác định học tập là một nghĩa vụ, học đi đôi với hành, học ở bất cứ ai và bất cứ nơi đâu. Ngày nay, học tập cũng là một yêu cầu, một nhiệm vụ và quan trọng hơn, đạo đức trong học tập là một phẩm chất đạo đức quan trọng để xây dựng và phát triển con người toàn diện, vừa “*hồng*” vừa “*chuyên*”, vừa có “*đức*” và “*tài*”, quyết định thành công trong công cuộc công nghiệp hóa - hiện đại hóa đất nước./.

1 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.5, tr.292.

2 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.13, tr.90.

3 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.9, tr.178.

4 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.9, tr.179.

5 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.11, tr.661.

6 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.12, tr. 459.

7 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.12, tr. 459.

8 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t.11, tr. 602.

9 Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb. CTQG, Hà Nội. 2011, tr.180.

10 Hồ Chí Minh : Toàn tập, Sđd, t. 9, tr. 178.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban tuyên giáo Trung ương (2009), Tư tưởng, tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh về nâng cao ý thức trách nhiệm, hết lòng, hết sức phụng sự tổ quốc, phục vụ nhân dân, Nxb.Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb. CTQG, Hà Nội.
3. Đại tướng Võ Nguyên Giáp (2007), Nghiên cứu, học tập và làm theo tư tưởng Hồ Chí Minh, Nxb.CAND, Hà Nội.
4. Vũ Khiêu(2014), Học tập đạo đức Bác Hồ, Nxb. Chính trị quốc gia – Sự thật, Hà Nội.
5. Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, xuất bản lần thứ ba, Nxb. Chính trị quốc gia – Sự thật, Hà Nội, 2011, t.5, t.9, t.11, t.12, t.13.
6. TS. Nguyễn Thị Hoài Phương (2014), Tư tưởng Hồ Chí Minh về đạo đức cách mạng và sự vận dụng của Đảng ta trong giai đoạn hiện nay, Nxb.Chính trị quốc gia – Sự thật, Hà Nội.